

DOI 10.31558/2519-2949.2018.2.10

УДК 323.2:061.2:336

Малишенко Л. О., Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Голка В. Є., Одеський фінансово-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ МЕРЕЖИ ЯК НОВІ ПРИНЦИПИ ВІДНОСИН У СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Будь-яка мережа є типом структури взаємодії соціальних акторів (як колективних, так і індивідуальних), яка формується на основі горизонтальних зв'язків між ними. Сучасна публічна політика стає продуктом складної взаємодії людей. За останні десятиліття різко зросла кількість учасників процесу політики. Мережевий принцип ґрунтується на ідеї, що публічна політика формується в контексті взаємин і взаємозалежності. Безумовно, поширенню мережевої форми взаємодії сприяє еволюція інформаційних технологій.

Мережевий підхід поєднує теорію політичних мереж і власне мережевий аналіз. Він спрямований на прояснення атрибутів акторів, характеристик зв'язків, а також сили зв'язку, розмір мережі. Метод мережевого аналізу часто називають «ною оптикою» для розгляду найрізноманітніших соціальних проблем. Мережа є сукупністю різноманітних соціально-політичних акторів, які мають певний спільний (корпоративний) інтерес у конкретній сфері громадського, державного життя.

Учасники громадсько-політичних мереж вступають у взаємодію на добровільних засадах. Мережевий аналіз дає можливість досліджувати зв'язки у громадсько-політичній сфері. Громадсько-політична мережа, на нашу думку, є моделлю представництва та реалізації інтересів суб'єктів громадсько-політичного життя. В контексті нашої проблематики дослідження громадсько-політична мережа (у краудсорсингових і краудфандингових відносинах) може бути визначена як набір неієрархічних взаємин акторів суспільно-політичного процесу, яких об'єднують спільні інтереси й обмін ресурсами для просування цих інтересів. Утворення краудфандингових і краудсорсингових мереж відбувається за умови згуртування учасників цілями, загальним світоглядом, близькість у розумінні шляху розв'язання проблем на основі горизонтальних відносин.

Ключові слова: мережа, соціальна мережа, громадсько-політична мережа, взаємодія, довіра, горизонтальні відносини, суспільство.

Громадсько-політичні мережі – це доволі мінливі, зазвичай, недовготривалі утворення, які засновані на певних домовленостях та рівні довіри. У суспільних науках термін «мережа» був уперше застосований у 1940–50-х роках для аналізу й побудови схем особистих зв'язків, взаємопов'язаності й залежності. У політичній науці він став використовуватися в 1970-х роках.

Актуальність обраного напрямку. Будь-яка соціальна мережа є типом структури взаємодії соціальних акторів (як колективних, так і індивідуальних), яка формується на основі горизонтальних зв'язків між ними. Характерною ознакою соціальних мереж є неієрархічність відносин, що пов'язують різноманітні акторів, які, об'єднавшись спільними інтересами, обмінюються ресурсами для просування цих інтересів. Сучасна публічна політика стає продуктом складної взаємодії людей. За останні десятиліття різко зросла кількість учасників процесу політики. Мережевий принцип ґрунтується на ідеї, що публічна політика формується в контексті взаємин і взаємозалежності. Безумовно, поширенню мережевої форми взаємодії сприяє еволюція інформаційних технологій. Так звані громадські мережі (англ. public networks) формують горизонтальну структуру комунікацій, що є одним з актуальних питань як у теоретичному, так і практичному аспектах сучасності.

Метою статті є визначення нових принципів взаємодії у сучасному суспільстві та обґрунтування мережевої форми як новітньої інформаційної технології.

Завдання: 1) визначили та розглянули сутність громадсько-політичних мереж, що втілюються у спільноти, які використовують краудсорсингові та краудфандингові практики; 2) розглянули краудфандингові та краудсорсингові проекти як втілення мережевої організації.

Відносини між мережевими акторами (а такими, на нашу думку, є учасники краудфандингових і краудсорсингових відносин) «можуть вивчатися з позицій структурного аналізу; неінституційного підходу; теорії комунікацій; трансакційних витрат, теорії ресурсної залежності, а також із точки зору політичної економіки» [1, с. 8].

Мережевий підхід поєднує теорію політичних мереж і власне мережевий аналіз. Він спрямований на прояснення атрибутів акторів, характеристик зв'язків, а також сили зв'язку, розмір мережі. Метод мережевого аналізу часто називають «ною оптикою» для розгляду найрізноманітніших соціальних проблем. Мережа є сукупністю різноманітних соціально-політичних акторів, які мають певний спільний (корпоративний) інтерес у конкретній сфері громадського, державного життя.

Вітчизняна дослідниця-політолог Н. Вінникова слушно зауважує, що хоч «політичні мережі як об'єкт дослідження вже тривалий час перебувають у центрі уваги вчених, однак визначення змісту цієї категорії у науковій літературі залишається дискусійним» [2, с. 39]. Під «мережами» дослідники різних наукових шкіл розуміють:

– кластери різних видів акторів, пов'язаних разом у політичній, соціальній або економічній площинах» [3, с. 69];

– певне коло акторів і потенційних учасників, які поділяють спільну ідентичність або інтерес у конкретному секторі політики [4, с. 606].

Учасники громадсько-політичних мереж вступають у взаємодію на добровільних засадах. Мережевий аналіз дає можливість досліджувати зв'язки у громадсько-політичній сфері. Громадсько-політична мережа, на нашу думку, є моделлю представництва та реалізації інтересів суб'єктів громадсько-політичного життя. В контексті нашої проблематики дослідження громадсько-політична мережа (у краудсорсингових і краудфандингових відносинах) може бути визначена як набір неієрархічних взаємин акторів суспільно-політичного процесу, яких об'єднують спільні інтереси й обмін ресурсами для просування цих інтересів. Утворення краудфандингових і краудсорсингових мереж відбувається за умови згуртування учасників цілями, загальним світоглядом, близькість у розумінні шляху розв'язання проблем на основі горизонтальних відносин. Звернемося до поглядів італійського дослідника А. Мелуччі, який вважає, що сучасну колективну дію варто визначати як результат складних процесів взаємодії, опосередкованих мережами групової ідентичності [Цит. за: 5, с. 313].

На відміну від понять «система» та «структура», у понятті «мережа» наголос робиться на активній та усвідомленій взаємодії акторів, які виробляють суспільно-політичні рішення і беруть участь в їх виконанні. Втім, звернемо увагу на підхід С. Сергеева, який зауважує, що «поняття «мережа» є логічним продовження процесу операціоналізації поняття «структура... Політична мережа створюється для вироблення угод у процесі обміну ресурсами, що є в наявності у її акторів. Це означає, що існує взаємна зацікавленість учасників мережі один в одному» [138, с. 8, 11].

Краудсорсинг і краудфандинг, насамперед, розглядаються нами з точки зору міжлюдської взаємодії, яка базується на небайдужості, ініціативності, добровільності. Ядром змісту краудсорсингу є інтелектуальна взаємодія, співпраця поєднаних мережами носіїв знань, «яка не має територіальних, корпоративних, професійних, соціальних, культурних та інших обмежень» [7, с. 52]. Теж можна адаптувати й до тлумачення сутності краудфандингу як фінансової (матеріальної) взаємодії небайдужої громадськості.

Переваги нових мережевих форм є очевидними: громадсько-політичний краудсорсинг і краудфандинг як методи мережевої взаємодії сприяють підвищенню відкритості та прозорості управління, залученню населення в процес розв'язання важливих соціальних проблем, випрацюванню практик співуправління публічним процесом.

На думку Ю. Косулі, «сутність краудсорсингу повністю відповідає духу часу та сутності мережевого суспільства або суспільства постмодерну, постіндустріального, інформаційного суспільства» [8, с. 268]. Ми розділяємо цю позицію дослідниці і щодо краудфандингу. І краудсорсинг, і краудфандинг опираються на використання соціальних мереж інформаційного (звернемо увагу, що М. Кастельс називав такий тип суспільства не «інформаційне», а «інформаціональне») суспільства, завдячуючи яким, на думку М. Джайлса, «на допомогу індивідуальному інтелекту буде постійно приходити колективний розум» [31, с. 13].

Соціальний мережевий аналіз започаткований американським соціальним психологом початку ХХ ст. Дж. Морено (розробив поняття «соціограма» в значенні засобу зображення структури міжособистісних взаємин у малій соціальній групі). За соціальним підходом мережа розуміється

як «усі види людських об'єднань, які мають справу з масовістю і регулярністю, спираються на мережевий принцип, оскільки мережі є специфічною формою соціальності – розвиток так званих мережних суспільств іде з мережі в соціальну реальність, що створює можливість трансляції мережних соціальних практик» [10, с. 8]. Унаслідок розвитку ідей соціального мережевого аналізу сформувався організаційний мережевий аналіз, прихильники якого вважають мережу особливою формою організації, яка черпає свою силу в результаті розвитку комунікацій.

Однією з методологічних передоснов теорії мереж, на нашу думку, можна вважати вчення про логіку колективної дії М. Олсона. На його думку, «тільки там, де зачіпаються суспільні інтереси або колективні блага, дійсно необхідні дії організацій або груп» [102, с. 14]. Праця М. Олсона «Логіка колективної дії. Суспільні блага і теорія груп» була написана ще у 1965 році, а сам дослідник – визнаний у царині логічних основ участі індивіда в колективних діях. Його підходи цінні для вивчення діяльності організованих суспільних груп й у сучасний час.

Спираючись на принципи теорії раціонального вибору, М. Олсон розробив власну теорію колективної дії. Він розкритикував позицію прихильників групового підходу, які ставили знак рівності між тим, що вигідно для групи, і тим, що вигідно для індивіда: «треба вважати необґрунтованим поширений у суспільних науках погляд, що групи діють у власних інтересах тільки тому, що індивіди зазвичай діють так само» [12, с. 13]. Він фокусує увагу на функціонуванні організацій, які створені на основі спільного інтересу, і розглянув проблему залучення усіх членів групи до вироблення суспільних благ. Вихідним пунктом теорії М. Олсона є твердження про те, що користування колективними благами вигідне усім індивідам як членам великих груп, але вони не хочуть докладати зусиль до їх вироблення: «...навіть коли всі індивіди у великій групі (раціональні та егоїстичні) виграватимуть, якщо разом діятимуть задля досягнення їхнього спільного інтересу або мети, вони все одно добровільно не докладатимуть зусиль для того, щоб досягти спільного або групового інтересу» [103]. Індивідів, які користуються суспільними благами, виробленими зусиллями інших людей, М. Олсон називав «безбілетниками». Колективне благо характеризується доступністю для всіх і неможливістю виключення зі споживання, отже, стратегія «безбілетника» у будь-якому випадку вигідна для індивіда, але невигідна для групи, позаяк, якщо всі індивіди оберуть цю стратегію, суспільні блага взагалі не будуть вироблятися. На думку М. Олсона, тільки вибіркові («селективні») стимули спонукатимуть раціонального індивіда діяти у спосіб, запропонований групою. Вибіркові стимули М. Олсон поділяв на негативні (примус, санкції) та позитивні (заохочення). Звичайно ж, у випадку невідомого М. Олсону на час підготовки праці краудсорсингу чи краудфандингу не можна говорити про жодні негативні стимули, позаяк ці формати взаємодії базуються виключно на добрій волі учасників.

Саме малі групи М. Олсон вважав ефективнішими та життєздатнішими, ніж великі, позаяк у малих групах можливе добровільне вироблення взаємовигідних угод, спрямованих на досягнення колективного блага. Краудсорсингові та краудфандингові групи можна розглядати як малі (хоч окремі проекти можуть мобілізувати сотні тисяч людей, наприклад ті, що пов'язані з протестними рухами чи підтримкою проектів глобального значення).

Однією з методологічних передоснов для аналізу краудфандингових і краудсорсингових мереж можна розглядати теорію груп, зокрема, підходи, пропоновані А. Бентлі, який неодноразово стверджував, що не існує групи не зацікавленої в ні чому. А. Бентлі – розробник біхевіоралістської методології, теорії комунікації (разом із Дж. Д'юї). Він – серед перших почав досліджувати політичну поведінку в групах, зокрема діяльність груп інтересів. На думку А. Бентлі, люди борються за досягнення своїх цілей, об'єднуючись у групи, що створюються на основі спільних інтересів. Бентлі вважав, що діяльність людей у групах є найбільш надійним джерелом даних про громадсько-політичну поведінку громадян. Якщо використовувати запропоновану А. Бентлі типологізацію груп інтересу, то групи, об'єднані краудсорсинговою чи краудфандинговою метою відносяться до неофіційних, неприхованих, тобто об'єктом нашого дослідження є відкриті, динамічні групи, які базуються на високому рівні довіри між учасниками, які утворені для досягнення чітко визначеної конкретної мети.

Дж. Хау вказує на вирішальну роль не стільки Інтернету, як технічного засобу, скільки соціальних мереж, як результату певної діяльності людей, яка в іншому вигляді існувала ще до появи Інтернету [14, с. 268; 15]. «Якщо краудсорсинг і пов'язаний із Інтернетом, то головна його суть полягає не у використанні сучасної технології. Технологія сама по собі – це пучок проводів, чипів і незрозумілих інструкцій для експлуатації. ... Куди важливіші та цікавіші є вчинки людей, які проявляються завдяки цій самій технології, зокрема здатності Інтернету об'єднати масу людей

у один організм із нескінченними можливостями. Саме розвиток мережі дозволяє нам скористатися кращою властивістю людської праці, відомою задовго до появи Інтернету: здатністю розбити непосильне завдання – наприклад, складання енциклопедії – на досить дрібні частини й тим самим зробити роботу не тільки практично здійсненою, але ще й захоплюючою» [16, с. 18].

Ідея політичної мережі вперше з'явилася в 1978 році у статті Х. Хекло «Проблема мереж і виконавча влада», опублікованої в книзі «Нова американська політична система». Активізація інтересу представників соціальних наук до мереж у політиці спостерігається з початку 1990-х років:

а) одні автори вважають твердження про окремість мережної форми надто відірваним від практики (її виразником є насамперед Ф. Фукуяма);

б) інші вчені висловлюють думку, що академічні суперечки мають менше значення, ніж той факт, що стратеги бізнесу розробляють і використовують нову мережеву форму (її виразником є насамперед М. Кастельс).

Ф. Фукуяма у праці «Великий розкол: людська природа та реконституціоналізація соціального порядку» (1999) наголошує на тому, що мережа не є новою організаційною формою. Зокрема, він зазначає: «Якщо ми розуміємо мережу не як тип формальної організації, а як соціальний капітал, то ми отримуємо набагато краще розуміння того, у чому справді полягає економічна функція мереж. Згідно з таким поглядом, мережа – це моральні стосунки довіри; мережа – це група окремих суб'єктів, які мають спільні неформальні норми або цінності, крім тих, які необхідні для звичайних ринкових трансакцій. Норми і цінності, про які тут йдеться, можуть простиратися від простих норм взаємності між двома друзями до складних систем цінностей, створених в організованих релігіях» [17].

Натомість М. Кастельс у праці «Інформаційна епоха: економіка, суспільство й культура» (1997) зазначає, що дослідження нових соціальних структур у сферах людської діяльності і досвіду дозволяє зробити висновок про те, що домінуючі функції та процеси інформаційної епохи дедалі більше організуються навколо мереж. І це є сучасною історичною тенденцією.

Вітчизняний дослідник-політолог В. Кривошеїн вважає, що основний зміст теорії М. Кастельса полягає в тому, що зміна способів виробництва, впровадження виробничих відносин нового типу веде до зміни і суспільних відносин. Відносини усередині суспільства та між суспільством і державою будуватимуться за новими принципами, які можна назвати «мережними» [18, с. 620].

На нашу думку, саме М. Кастельс одним із перших вказав на серйозне зрушення в суспільному розвитку, обумовлене революцією інформаційних технологій. Відомими його працями, в яких розкривається потенціал мережевого підходу є, насамперед, трилогія «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура» (1996–1998) та «Галактика Інтернет: Роздуми про Інтернет, бізнес і суспільство» (2001). Технологічний прорив, за М. Кастельсом, забезпечив «матеріальну основу для всебічного проникнення мережевої форми в структуру суспільства» [19, с. 504]. Рисами мережевого суспільства М. Кастельс визначав децентралізацію, горизонтальну систему комунікації, відсутність жорсткої структури, підвищений ступінь самоорганізації, поєднання мінливості та міцності. Таке суспільство уможливилось завдяки інформаційно-комунікаційній революції, коли влада інформаційних потоків домінує над потоками влади.

За М. Кастельсом, «в умовах інформаційної ери історична тенденція призводить до того, що домінуючі функції й процеси усе більше є організованими за принципом мереж. Саме мережі становлять нову соціальну морфологію наших суспільств, а поширення «мережевої» логіки значною мірою позначається на перебігу й результатах процесів, пов'язаних із виробництвом, повсякденним життям, культурою й владою»; також автор зазначає, що «мережева форма соціальної організації існувала й в інший час, і в інших місцях, однак парадигма нової інформаційної технології забезпечує матеріальну основу для всебічного проникнення такої форми в структуру суспільства» [20, с. 492].

М. Кастельс трактує мережеві структури й інформаціоналізм як «новий спосіб розвитку» суспільства, який відповідний принципово відмінній соціальній структурі, побудованій за «мережевою логікою». У цьому новому способі суспільного розвитку, на відміну від аграрного та індустріального, «джерело продуктивності полягає в технології генерування знань, обробки інформації та символічної комунікації» [21, с. 25].

М. Кастельс вважав інформаціональне суспільство реальністю, адже інформація стала надкапіталом. Особливість такого суспільства – у наявності простору потоків інформації. «...Існує нова просторова форма, характерна для соціальних практик, які домінують у мережевому суспільстві та формують його: простір потоків. Простір потоків є матеріальною організацією соціальних практик у розділеному часі, що працюють через потоки» [22, с. 385]. Під «потоками»

Кастельс розуміє цілеспрямовані, повторювані, програмовані послідовності обмінів і взаємодій між фізично роз'єднаними позиціями, які займають соціальні актори в економічних, політичних і символічних структурах суспільства. Ці потоки включають традиції, культури, інтереси й функції. Теорія просторів потоків полягає на припущенні, що суспільства асиметрично організовані навколо домінуючих інтересів, які є специфічними для кожної соціальної структури. Таке панування не є виключно структурним, воно здійснюється, сприймається, розв'язується і насаджується соціальними акторами [23, с. 318–319]. Саме мережевий підхід М. Кастельса є методологічною основою багатьох досліджень онлайн-взаємодій.

Вагомий внесок у розробку методології мережевого аналізу зробив британський політолог Р. Родес. Дослідник розглядає політичну мережу як аналітичний інструмент вивчення нестійкості та відкритості взаємодії безлічі політичних акторів, об'єднаних спільним інтересом, взаємозалежністю, добровільним співробітництвом та рівноправ'ям. Родес визначає, що, по-перше, метод політичних мереж є сучасним варіантом інституціонального підходу; по-друге, інституціональна складність і конкуренція інституціональних програм є матеріалом для політичних мереж. Така контекстна, радикальна структурна зміна відкриває мережу для свіжих ідей, із яких виростають паростки перетворення. Такі підходи викладені насамперед у праці «Політичні мережі в британській політиці: критика існуючих підходів» (1992, у співавторстві). Варто привертати увагу до запропонованої Р. Родесом типології політичних мереж. Він виділяє п'ять типів політичних мереж, керуючись трьома критеріями: ступінь внутрішньої інтеграції, кількість учасників мережі та розподіл ресурсів між ними. Одним із п'яти названих Р. Родес називає проблемні мережі. Саме вони характеризуються великою кількістю учасників із обмеженим ступенем взаємозалежності. Структура такої мережі має схильність до атомістичності [24, с. 13–15]. На нашу думку, мережі, які об'єднують учасників краудсорсингової чи краудфандингової спільноти, відносяться саме до типу «проблемних» і характеризуються названими ознаками.

Не зважаючи на те, що наукові підходи Р. Родеса стосуються насамперед державної політики та впливу на неї мереж, у контексті нашого аналізу важливе його розуміння того, що мережі є комплексом структурних взаємин між різноманітними інститутами.

Загалом усі підходи у межах теорії політичних мереж можна згрупувати у два основні підходи: описово-аналітичний і змістовно-аналітичний.

Описово-аналітичний підхід (Дж. Дж. Річардсон, Г. Джордан, Т. А. Бьорзел, Д. Ноук) розглядає політичні мережі через визначення їх учасників, складових і характеру відносин між ними. На відміну від понять «система» або «структура», тут наголос робиться на активній і усвідомленій взаємодії акторів, які формують політичне рішення і беруть участь у його виконанні.

Вагомий внесок у розвиток теорії політичних мереж у рамках описово-аналітичного підходу зробили британські політологи Дж. Дж. Річардсон і Г. Джордан. Дослідники початково використовували концепт «мережі здійснення політики» та «спільноти здійснення політики». Згодом вони вперше виокремили спільноти з вироблення політики, а також виділили політичні спільноти з вироблення політики в таких сферах як освіта, транспорт, місцеве самоврядування.

У рамках описово-аналітичного підходу певний інтерес становить теоретичний доробок Т. А. Бьорзел [25], викладений у низці праць: «Що такого особливого в політичних мережах?» (1997), «Організаційний Вавилон – на різних концепціях політичних мереж» (1998), «Мережі: матеріалізована метафора чи управлінська панацея?» (2011). На думку Т. А. Бьорзел, сучасна держава не може забезпечити весь спектр суспільних потреб, тому виникла необхідність замінити ієрархічне адміністрування іншою формою управління, який акцентує увагу на комунітарних процесах у постіндустріальному суспільстві, де економічні цінності поступаються духовним і громадянським цінностям. На її думку, політичні мережі – це набір відносно стабільних взаємовідносин за природою неієрархічних і взаємозалежних, таких, що зв'язують розмаїття акторів, які поділяють щодо політики загальні інтереси, і таких, які обмінюються ресурсами для того, щоб просунути ці інтереси, визнаючи, що кооперація є найкращим способом досягнення спільних цілей. Тут учасники політичної мережі (яких багато і вони різні) переслідують не сепаратні, а спільні інтереси, вони вибирають для їх досягнення кооперативні способи взаємодії.

Змістовно-аналітичний підхід (К. Хей, Д. Річардс) намагається відобразити в певних термінах те, до чого звертаються у практичному дискурсі, коли набір методів та/або відносин розглядається як мережа. У рамках цього підходу К. Хей і Д. Річардс пропонують поєднати дискурсивний і стратегічний підходи до визначення мереж. Логіка їх аргументації передбачає мінімальне і разом із тим змістовне визначення мереж, яке надає даному поняттю необхідної гнучкості. Таке

визначення дозволяє розглядати як мережу більшість (якщо не всі) способів координації й організаційні форми, які безпосередні учасники зазвичай називають мережами. Мережі більш правильно розглядати як способи координації колективної дії, що передбачають взаємне визнання загальних або додаткових стратегічних порядків денних. Мережі, в рамках такого розуміння, є такими, що створені на основі колективної дії навколо спільного порядку денного стратегічними союзами (вони розглядаються як динамічні).

Будь-яка громадсько-політична мережа характеризується, на нашу думку: публічною складовою; акцентуванням на свідомих взаємодіях акторів у виробленні та реалізації рішень, значимих для спільноти чи її частини; домінування спільного (колективного) інтересу над приватним. Також звернемо увагу, що ключовим принципом, що береться за основу всіх підходів до політичних мереж, є те, що саме відносини між акторами відіграють ключову роль у характеристиці процесу творення важливих рішень. Зв'язки між акторами формують структуру мережі, визначають мережну поведінку та щільність мережі.

Відтак, формування і поширення мережевих структур в сучасному світі багато в чому зумовлене необхідністю подолання кризового стану соціального та політичного управління, який проявляється в розмитості всіх ієрархічних структур, дезінтеграції та індивідуалізації соціального життя, посилення відчуження і самовідчуження громадян від політики і громадської активності, невизначеності соціального розвитку і постійно зростаючі ризики. Мережеві структури сприяють подоланню або хоча б пом'якшенню цих негативних тенденцій, за допомогою забезпечення рівноправної комунікації створюють можливість реального співучасті громадян в управлінні, забезпечують безперешкодний доступ до інформаційних потоків, а також можливість продукувати нові знання і обмінюватися ними.

Бібліографічний список:

1. Богуславська К. О. Мережевий підхід у дослідженні зв'язків політичних акторів / Катерина Олександрівна Богуславська : автореф. дис. ... канд. наук : 23.00.01. – 2008. – 19 с.
2. Вінникова Н. А. Вплив політичних мереж на прийняття політико-управлінських рішень / Н. А. Вінникова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 1 (26). – С. 38–42.
3. Peterson J. Decision-making in the European Union: towards a framework for analysis / J. Peterson // Journal of European Public Policy. – 1995. – № 2 (1). – P. 69–93.
4. Wright M. Policy community, policy network and comparative industrial policies / M. Wright // Political Studies. – 1988. – № 36 (2). – P. 593–612.
5. Кірієнко О. Антиглобалізм як новий соціальний рух : структура, цінності, форми та методи діяльності / О. Кірієнко // Вісн. Львів. нац. ун-ту. – Сер.: Філософсько-політол. студії. – 2013. – Вип. 3. – С. 313–321.
6. Сергеев В. С. Політичні мережі як форма взаємодії держави та громадянського суспільства (теоретико-методологічний аналіз) / В'ячеслав Сергійович Сергеев: автореф. дис. ... докт. політ. наук : 23.00.01. – 2011. – 32 с.
7. Марченко О. Інтелектуальний краудсорсинг як категорія інформаційного суспільства / О. Марченко // Strategiczne pytania światowej nauki-2013 : Materiały IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji. – Przemysł : Nauka i studia, 2013. – Vol. 8 : Ekonomiczne nauki. – S. 51–53.
8. Косуля І. Ю. Краудсорсинг та краудфандинг: нові поняття чи нові феномени / І. Ю. Косуля // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2014. – Вип. 20. – С. 67–271.
9. Джайлс М. Настоящие друзья / М. Джайлс // Мир в 2050 году; под. ред. Д. Франклина и Дж. Эндрюса. – М.: Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2013. – 368 с.
10. Сергеев В. С. Вказ. автореферат.
11. Олсон М. Логика коллективных действий: Общественные блага и теория групп; пер. с англ. Е. Короленко. – М.: Фонд экономической инициативы, 1995. – Т. 1. – 165 с. (Сер. «Экономика»).
12. Олсон М. Логика колективної дії. Суспільні блага і теорія груп / М. Олсон. – К.: Лібра, 2004. – 271 с.
13. Олсон М. Вказ. робота, 2004.
14. Химич І. Краудсорсинг – сучасна фінансово-маркетингова стратегія підприємства / І. Химич // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2014. – Вип. 1 (10). – С. 242–249. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14_kihmsp.pdf. – Назва з екрана. – Дата доступу: 03.04.2016.
15. Хау Дж. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса / Дж. Хау; пер. с англ. – М.: Альпина Паблшер, 2012. – 288 с.
16. Хау Дж. Вказ. робота.
17. Швальц В. Краудсорсинг и выборы в парламент Голландии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://crowdsourcing.ru/article/political-salon-crowdsourcing-elections-in-the-netherlands>. – Назва з екрана. – Дата доступу : 24.11.2014.

18. Кривошеїн В. Постсистемні підходи до аналізу політики // Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми [І. В. Алексеєнко, Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна та ін.]. – Л.: «Новий Світ–2000», 2016. – 1000 с. – С. 614–631.
19. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе: антология / под ред. В. Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 492–505.
20. Кастельс М. Вказ. стаття.
21. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
22. Кастельс. Вказ. робота, 2000.
23. Дащаківська О. Політична еліта в теоріях інформаційного суспільства: особливості діяльності та структури / О. Дащаківська // Вісн. Львів. нац. ун-ту. – Сер. : «Філосо.-політол. студії». – 2011. – № 1. – С. 311–321.
24. Rhodes R., Marsh D. Policy Network in British Politics. A Critique of Existing Approaches // Policy Network in British Government / Eds. D. Marsh and R. Rhodes. – Oxford: Clarendon Press, 1992. – P. 1–26.
25. Borzel T. Organizing Babylon – on the Different Conceptions of Policy Networks / T. Borzel // Public Administration. – 1998. – Vol. 76. – № 2. – P. 253–273.

Malishenko L. O., Golka V. E. Political networks as new principles of relations in modern societies

Any networks are a type of interaction structure of social actors (both collective and individual), which is formed on the basis of horizontal links between them. Modern public policy is a product of complex interaction between people. During the last decade, the number of participants in the policy process has sharply increased. The network principle is based on the idea that public policy is shaped in the context of relationships and interdependence. Of course, the dissemination of the network form of interaction contributes to the evolution of information technology. The network approach combines the theory of political networks and the actual network analysis. It is aimed at clarifying the attributes of actors, the characteristics of communications, as well as the strength of communication, the size of the network. The method of network analysis is often called «new optics» to address a variety of social problems. The network is a set of diverse socio-political actors who have some common (corporate) interest in a specific area of public and public life. Participants in public-political networks engage in volunteering. Network analysis provides an opportunity to explore communications in the public-political sphere. The public-political network, in our opinion, is a model of representation and realization of interests of subjects of public and political life. In the context of our research issues, the public-political network (in crowdsourcing and crowdfunding relations) can be defined as a set of non-hierarchical relations between actors in the socio-political process, which combine common interests and the exchange of resources to promote these interests. Creation of crowdfunding and crowdsourcing networks takes place provided the participants are united with the goals, general outlook, proximity to understanding the problem-solving solution based on horizontal relations.

Key words: network, social network, public-political network, interaction, trust, horizontal and relations, society.